

ЕКОНОМЕТРИЧНА ОЦІНКА ЗАЛЕЖНОСТІ КУПІВЕЛЬНОЇ СПРОМОЖНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ВІД ЙОГО ДОХОДІВ

© Скворчевський О.Є., Кравцова Т. І., Свічкарь А. А., 2017

При переході до умов постіндустріальної економіки для України основною складовою її подальшого соціально-економічного зростання є впровадження європейських норм та стандартів життя. В свою чергу, доходи населення в значній мірі відображають стан і ефективність економіки і економічних відносин в суспільстві, а реальний зміст доходів населення виражається, в тому числі, в придбанні товарів та послуг. Тенденції останніх років засвідчили поступове погіршення рівня життя населення України внаслідок зниження доходів. У зв'язку з цим постає актуальність дослідження та удосконалення підходів до державного регулювання соціально-економічного розвитку в контексті формування платоспроможного попиту населення в Україні.

Проблемі купівельної спроможності, як фактору економічного зростання, присвячено немало наукових праць і монографій, серед яких слідує, передусім, назвати роботи Є.В. Такмакова, В.Є. Крупіна, А.О. Максименко, Г.П. Рikuна, І.В. Ховрака, І.К. Бонлар, А.М. Колот, Є.М. Лібанова, Н.П. Холод та ін. Зокрема Н.П. Холод проаналізував розподіл доходів та бідність у перехідних економіках. Серед закордонних дослідників, яким також належить значний внесок у висвітленні цього питання, слід відзначити Ф. Кене, який оцінював реальні джерела підвищення рівня життя населення за рахунок купівельної спроможності. Дж. М. Кейнс і А. Маршалл зробили істотний внесок у розвиток теорії формування фінансових передумов, що забезпечують підвищення рівня життя населення. Згідно проведеного факторного аналізу за даними служби статистики Латвії було виявлено зниження реальних доходів більшості населення, що призвело відповідно до зниження споживчого попиту на багато товарів і послуг. На думку автора дослідження, причиною вищезгаданої ситуації є відображенням зростання безробіття і структурної кризи в країні [1]. В Україні в період ринкових трансформацій відбулося різке зниження реальних доходів населення, яке не вдалося ліквідувати до теперішнього часу. Доходи населення, що є сумою грошових коштів і матеріальних благ домашніх господарств за певний проміжок часу, є найважливішим показником їх добробуту, оскільки визначають можливості матеріального та духовного життя громадян [2]. В роботі [3] проведено аналіз взаємозв'язків показників інноваційного розвитку підприємств та людського капіталу Республіки Білорусь. При дослідженні залежності купівельної спроможності населення від його доходів слід враховувати вплив податку на додану вартість (ПДВ), який може відігравати важливу роль в економічному зростанні [4]. Водночас через наявність широкого кола проблемних питань, пов'язаних із цією тематикою, наявних досліджень недостатньою.

Метою дослідження є кількісна оцінка залежності купівельної спроможності населення України від його доходів.

На основі даних Державної служби статистики України [5] проведений кореляційно-регресивний аналіз доходів населення x_{14} та x_{15} і обсягів придбання товарів та послуг по регіонах країни y_{14} та y_{15} за 2014 та 2015 рр., відповідно. Встановлено, що парний коефіцієнт кореляції між доходами населення та обсягами придбання ним товарів та послуг становить 0,974 за 2014 та 0,967 за 2015 рік, що свідчить про прямий тісний зв'язок між даними величинами. Обидва коефіцієнта кореляції статистично значущі за критерієм Ст'юдента при вірогідності 90%. Причино-наслідковий зв'язок між зазначеними змінними очевидний. У цьому випадку можливо побудувати модель парної лінійної регресії [6] залежності між доходами населення (млн. грн.) та обсягами придбання товарів та послуг (млн. грн.) по регіонах країни за 2014 та 2015 рр. Зазначені моделі, оцінені за класичним методом найменших квадратів (МНК), мають наступний вигляд:

$$\hat{y}_{14} = 5297,55 + 0,781 \cdot x_{14} + \varepsilon, \quad (1)$$

$$\hat{y}_{15} = 4615,39 + 0,829 \cdot x_{15} + \varepsilon, \quad (2)$$

МНК-оцінки параметрів моделі (1) β_{140} та β_{141} статистично значущі за критерієм Ст'юдента при вірогідності 90%. МНК-оцінка параметру моделі (2) β_{151} статистично значуща за критерієм Ст'юдента при вірогідності 90%, в той час, як β_{150} статистично значуща лише при вірогідності 70 %. МНК-оцінки параметрів β_{140} та β_{150} характеризують обсяги витрат населення безпосередньо не пов'язані із його доходами. Отже в 2014 р. ці витрати становили 5597,55 млн.грн., а в 2015 р. лише 4615,39 млн.грн. МНК-оцінки витрат населення на 1 млн. грн. його доходів β_{141} та β_{151} становили у 2014 р. 0,781 млн.грн., а в 2015 р. 0,829 млн.грн. Це може свідчити про зменшення тенденцій до накопичення коштів населенням.

Модель (1) є якісною, оскільки коефіцієнт детермінації дорівнює 0,95 та статистично значущий за критерієм Фішера. Отже, 95 % варіації залежної змінної пояснюється отриманим рівнянням регресії, а 5 % припадають на ε випадкові та невраховані в моделі фактори. Для моделі (2) коефіцієнт детермінації дорівнює 0,936 та статистично значущий за критерієм Фішера. Отже, 93,6 % варіації залежної змінної пояснюється отриманим рівнянням регресії, а 6,4 % припадають на ε випадкові та невраховані в моделі фактори.

Враховуючи тенденцію до зниження суми заощаджень громадян України слід зазначити, що подальше дослідження даної теми є актуальною в зв'язку з підвищенням стану соціально-економічної політики в країні. Статистичні дані [5] дозволяють провести економетричний аналіз за період з 2005 р. та відслідкувати основні тенденції. Також окрім класичних методів економетричного аналізу можна побудувати нелінійні регресійні моделі [7] та застосувати методи робастного оцінювання.

Література:

1. Voronov V.V., Krasko V.D. Income as a factor of consumer behaviour in Latvian households. *Sociosfera [Sociosphaera]*, 2011. no. 1, pp. 86–92. (In Russ., abstr. in Engl.). Режим доступу: http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant-papers/2011/april/biec-roa-nua/income_as_a_factor_of_consumer_behaviour_of_latvian_inhabitants_in_economics_and_tourism-krasko_d_vadim.pdf
2. Ховрак І.В. Доходи населення України: економічний зміст і дискусійні питання / І.В. Ховрак // Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. – 2013. – Вип. 1. – С. 160-165.
3. Богатырёва В.В., Сковорчевский А.Е. Инновации и человеческий капитал: эконометрический анализ показателе инновационной деятельности организаций // Экономическая теория в XXI веке: поиск эффективных механизмов хозяйствования : материалы II Международной научно.-практ. конф., Полоцк, 20-21 окт. 2016 г. / Полоцкий государственный университет ; под ред. И.В. Зеньковой. – Новополоцк : ПГУ, 2016. – Ч. 2 – С. 7-12.
4. Mihaela Simionescu, Lucian-Liviu Albu. The impact of standard value added tax on economic growth in CEE-5 countries: econometric analysis and simulations // *Technological and Economic Development of Economy. – Lithuania. - Taylor & Francis. – 2016. – P. 850-866.*
5. Доходи та витрати населення у 2015 році. Статистичний збірник. / під ред. І.М. Нікітіної // Державна служба статистики України. – Київ. – 2017. – 106 с.
6. Сковорчевський О.Є. Економетрія. Текст лекцій. / О.Є. Сковорчевський. – Харків. – НТУ «ХПІ». – 2016. – 52 с. Режим Press/22347/1/ доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-prohramy_2016_Ekonometriia.pdf
7. Сковорчевський О.Є. Нелінійні регресійні моделі в дослідженнях економічних явищ та процесів : конспект лекції з курсу «Сучасні проблеми і методи математичного комп'ютерного моделювання в економіці і менеджменті» / уклад. О. Є. Сковорчевський ; Харківський політехнічний ін-т, нац. техн. ун-т. – Харків : НТУ "ХПІ", 2016. – 18 с. // Режим доступу: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/22346>